

Програмові вимоги навчальної дисципліни «Трудове право України»

Тема №1 Трудове право як галузь права України

Трудове право як одна з галузей права України. Поняття трудового права. Місце трудового права в системі права.

Предмет трудового права, трудові відносини працівників і тісно пов'язані з ними суспільні відносини. Сфера дії норм трудового права.

Особливості трудових правовідносин на орендних, акціонерних, кооперативних підприємствах, установах, організаціях.

Функції трудового права й їх роль в умовах становлення ринкової економіки.

Метод правого регулювання трудових відносин. Державно-нормативний метод та метод договірної регулювання трудових відносин. Особливості методу трудового права.

Відмежування трудового права від суміжних галузей права (цивільного, адміністративного, права соціального забезпечення, цивільного процесу, виправно-трудоного).

Система трудового права як галузі права.

Предмет і система науки трудового права.

Система трудового законодавства.

Тема №2. Джерела трудового права України

Поняття джерел трудового права України, їх класифікація та види.

Форми вираження джерел трудового права. Класифікація джерел трудового права.

Конституція України як основне джерело трудового права.

Міжнародно-правові акти, як джерело трудового права.

Кодекс законів про працю та Закони України, що регулюють трудові правовідносини працюючих.

Підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють трудові відносини.

Нормативні акти Міністерства праці та соціальної політики України.

Локальні нормативно-правові акти.

Роль професійних спілок і трудових колективів у галузі правового регулювання трудових відносин.

Значення постанов Пленуму Верховного Суду України в тлумаченні і застосуванні законодавства про працю.

Єдність і диференціація в трудовому праві. Загальне і спеціальне законодавство про працю.

Особливості регулювання праці деяких категорій працівників.

Співвідношення міжнародних договорів про працю і законодавства України. Особливі ознаки, які їх об'єднують і чим вони відрізняються.

Дія нормативно-правових актів у часі, просторі і за категоріями працівників. Зміст таких понять: закон; постанова; указ; декрет; статут; інструкція; правила; підзаконні нормативно-правові акти.

Тема №3. Принципи трудового права України

Поняття і значення основних принципів трудового права України. Економічна і соціальна основа принципів трудового права України. Формулювання і система основних принципів трудового права. Зміст і конкретизація основних принципів трудового права. Класифікація принципів трудового права України. Співвідношення загальних принципів з галузевими.

Загальні принципи правового регулювання трудових відносин, що відображені в основних правах і обов'язках громадян і які закріплені в Конституції України та в КЗпП України та міжнародних актах.

Принципи трудового права, що закріплені в Законах України та інших актах.

Зміст основних принципів трудового права: добровільності праці; право на працю, організаційні та правові гарантії сприяння зайнятості й матеріального забезпечення у випадку безробіття; свободи і рівноправності сторін трудового договору; свободи і добровільності укладення трудового договору; стабільності трудових відносин; забезпечення державою мінімальних гарантій; законодавчого обмеження тривалості робочого часу і законодавчого закріплення часу відпочинку; оплати праці; обґрунтованості дисциплінарної й матеріальної відповідальності; створення здорових і безпечних умов праці; пріоритетності життя і здоров'я працівників; обов'язковості для сторін трудового договору вимог законодавства по охороні праці; свободи об'єднання в громадські та професійні організації; обов'язковості державного соціального страхування і забезпечення працюючих допомогою і пенсіями при настанні страхових випадків; державного посередництва при вирішенні трудових спорів (конфліктів).

Тема №4. Трудові правовідносини: поняття і структура

Поняття і система правових відносин. Поняття трудового правовідношення, його особливості. Відмінність трудового правовідношення від суміжних з ним правовідносин: цивільного, адміністративного, соціального забезпечення.

Суб'єкти трудових правовідносин. Трудова правоздатність, дієздатність громадян, підприємств, установ, організацій в сфері трудового права.

Зміст трудових правовідносин, основні права і обов'язки суб'єктів. Підстави виникнення трудових правовідносин. Правовідносини, тісно пов'язані з трудовими, їх види. Класифікація правових відносин. Колективні правові відносини в сфері трудового права.

Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єктів трудового права. Відповідальність суб'єктів трудового права; види суб'єктів; трудова правоздатність та дієздатність; суб'єктивні права і юридичні обов'язки; гарантії прав і обов'язків; види відповідальності суб'єктів трудового права.

Громадяни (працівники) як суб'єкти трудового права. Співвідношення правового статусу працівника і правового статусу інших осіб (іноземця).

Поняття „роботодавець” та його види. Роботодавець як юридична особа. Роботодавець як фізична особа: роботодавці – суб'єкти малого підприємництва; роботодавці – фізичні особи.

Підприємства, установи, організації як суб'єкти трудового права. Зміст трудової правосуб'єктності державного підприємства (права та обов'язки щодо організації праці працівників).

Власник підприємства та організації і його управлінські повноваження по організації праці працюючих. Уповноважений власником орган по управлінню підприємством і організацією. Співвідношення понять „власник підприємства” і „адміністрація підприємства”, „керівник підприємства, установи, організації”, „засновник юридичної особи”.

Правовий статус керівників підприємства, установи, організації як суб'єктів трудових відносин.

Спільні, кооперативні, орендні, акціонерні підприємства, організації, підприємства з іноземними інвестиціями як суб'єкти трудового права.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Поняття, види, основні функції і повноваження трудових колективів. Законодавство про трудові колективи і його загальна характеристика. Форми і методи здійснення повноважень трудових колективів. Правовий статус колективу виробничої бригади та його повноваження.

Органи трудового колективу (загальні збори, рада трудового колективу), їх повноваження.

Первинна профспілкова організація підприємства, як суб'єкт трудового права. Правове положення профспілок. Основні функції і права профспілок. Роль первинної профспілкової організації підприємства у виникненні, зміні та припиненні трудового договору. Їх права у захисті трудових прав працівників, встановленні умов праці, в регулюванні заробітної плати, робочого часу, у контролі і нагляді за дотриманням законодавства про працю, колективного договору і трудового договору.

Державні органи як суб'єкти трудового права.

Тема № 5 Міжнародно-правове регулювання праці

Поняття суб'єктів міжнародно-правового регулювання праці. Міжнародна організація праці (МОП), її цілі і завдання. Рада Європи. Європейський Союз.

Характеристика конвенцій і рекомендацій МОП у сфері зайнятості і укладення колективних та трудових договорів. Конвенції і рекомендації МОП, ратифіковані Україною.

Акти Ради Європи і Європейського Союзу, котрі встановлюють міжнародні стандарти в сфері праці.

Тема № 6 Забезпечення зайнятості та працевлаштування

Правовідносини щодо забезпечення зайнятості й працевлаштування. Поняття зайнятості населення. Державна служба зайнятості, її структура, функції та права. Державний фонд сприяння зайнятості. Закон України "Про зайнятість

населення", його характеристика і значення.

Поняття і види працевлаштування громадян. Правові норми працевлаштування. Види органів по працевлаштуванню. Поняття і основні принципи зайнятості населення. Поняття "підходяща робота".

Особливості працевлаштування деяких категорій громадян: неповнолітньої молоді, яка закінчила середню загальноосвітню школу, демобілізованих із лав Збройних Сил, інвалідів тощо.

Професійна підготовка, перепідготовка незайнятих громадян. Права і обов'язки громадян, які звернулись з питанням працевлаштування. Права і обов'язки підприємств, установ, організацій у реалізації державної політики зайнятості населення. Безробітні та їх правовий статус. Види компенсацій безробітним.

Поняття безробітного і порядок реєстрації громадян як безробітних. Система державних гарантій зайнятості населення. Право громадян на зайнятість. Правове забезпечення організації зайнятості населення. Роль державної служби в зайнятості населення. Правова сутність державного фонду сприяння зайнятості населення. Види виплат і допомоги по безробіттю. Юридичне значення оплачуваних громадських робіт. Органи по контролю за додержанням законодавства про зайнятість населення.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від безробіття. Нормативне регулювання. Види виплат та допомог.

Тема №7 Колективні договори і угоди

Загальна характеристика законодавства про колективні договори і угоди. Поняття колективного договору. Види колективних договорів і угод. Сторони колективного договору і порядок його укладання.

Юридичне та господарське значення колективних договорів і угод. Правове регулювання колективних договорів.

Форма колективного договору.

Зміст колективного договору. Нормативні і зобов'язальні умови колективного договору.

Класифікація колективних договорів.

Структура колективного договору і правове значення додатків до колективного договору.

Порядок укладення, строк дії та перевірка виконання колективного договору, угоди. Реалізація колективного договору, контроль за його виконанням. Види відповідальності за порушення колективних договорів.

Поняття угоди. Види угод, їх сторони і зміст. Генеральна угода. Галузева угода. Регіональна угода. Вирішення розбіжностей під час укладання колективних договорів та угод.

II. Особлива частина

Тема № 8. Трудовий договір

Поняття трудового договору. Реалізація, шляхом укладання трудового договору, конституційного права громадян на працю. Правове значення трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряд, доручення).

Трудовий договір як підстава виникнення трудових правовідносин. Гарантії при прийнятті на роботу. Гарантії при прийнятті на роботу неповнолітніх, вагітних жінок і жінок, що мають дітей, інвалідів та інших категорій громадян.

Сторони трудового договору. Зміст трудового договору. Умови трудового договору, що визначаються сторонами. Необхідні і додаткові умови трудового договору. Умови, що передбачаються законодавством.

Форма трудового договору. Випадки, коли додержання письмової форми трудового договору є обов'язковим.

Загальний порядок укладання трудового договору. Документи, що повинні бути поданими при укладанні трудового договору. Порядок оформлення трудового договору. Выборний і конкурсний порядок укладання трудового договору. Трудова книжка і порядок її оформлення при прийнятті на роботу.

Строки трудового договору. Укладання трудових договорів на невизначений строк, на строк, що визначають сторони, на час виконання певної роботи.

Види трудових договорів: договори, що укладаються в порядку організованого набору, для роботи в районах з особливими географічними і геологічними умовами та умовами підвищеного ризику для здоров'я, за сумісництвом, на сезонну та тимчасові роботи та інші. Особливості тимчасового і сезонного трудового договору. Трудовий договір за суміщенням і сумісництвом, їх практичне застосування. Трудовий договір на спільних підприємствах, кооперативних і фермерських господарствах.

Випробування при прийнятті на роботу. Строки випробування. Результати випробування при прийнятті на роботу. Оспорювання результатів випробування.

Поняття переведення на іншу роботу і його відмінність від переміщення, відсторонення і звільнення. Види переведень на іншу роботу. Переведення на іншу постійну роботу. Зміна істотних умов праці. Тимчасові переведення на іншу роботу в разі виробничої потреби, для заміни відсутнього працівника, в разі простою, на вимогу працівника. Заборона переведення на некваліфіковані роботи.

Атестація працівників та її значення, правові наслідки атестації. Поняття і випадки відсторонення від роботи. Правове регулювання відсторонення від роботи.

Підстави припинення трудового договору. Класифікація підстав припинення трудового договору. Порядок припинення трудового договору за угодою сторін, при закінченні строку трудового договору, при призові на військову службу, при переведенні працівника на іншу роботу, при відмові від переведення в іншу місцевість разом з підприємством, при направленні працівника за постановою суду до лікувально-трудоного профілакторію, при порушенні правил прийняття на роботу з підстав, передбачених контрактом.

Звільнення працівника за попередньою згодою первинної профспілкової організації і випадки звільнення без її згоди. Особливості звільнення працівників,

які відбувають покарання без позбавлення волі. Юридичне значення згоди профспілкового комітету на звільнення працівників.

Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Попередження власника або уповноваженого ним органу про розірвання трудового договору. Розірвання строкового договору з ініціативи працівника. Спори про дострокове розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Основні і додаткові підстави розірвання трудового договору. Зміни в організації виробництва та праці як підстава розірвання трудового договору.

Розірвання трудового договору на вимогу органів, які не є його стороною (за вимогою третіх осіб).

Переважне право на залишення на роботі при вивільненні працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці. Гарантії забезпечення права на працю вивільненим працівникам. Порядок вивільнення працівників, надання їм пільг і компенсацій.

Порядок розірвання трудового договору його оформлення та проведення розрахунку з працівником.

Вихідна допомога (розмір і випадки виплати). Правові наслідки незаконного звільнення з роботи.

Правові гарантії при звільненні чи відстороненні працівників від роботи.

Тема № 9. Правове регулювання робочого часу

Поняття робочого часу, значення та порядок встановлення. Його правового регулювання. Правові нормативи робочого часу. Поняття і види робочого тижня, робочої зміни і робочого дня. Нормальна та скорочена тривалість робочого часу. Неповний робочий день.

Графіки змінності роботи. Вахтовий метод організації робіт, його суть. Гнучкі графіки роботи. Поняття режиму і обліку робочого часу та порядок його встановлення. Початок і закінчення роботи. Поділ робочого дня на частини.

Ненормований режим праці. Поденний, тижневий і підсумковий облік робочого часу. Тривалість роботи напередодні святкових, вихідних і неробочих днів. Тривалість роботи в нічний час.

Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Чергування. Обмеження надурочних робіт і заборона залучення до них окремих категорій працюючих.

Тема № 10. Правове регулювання часу відпочинку

Поняття і види часу відпочинку. Перерви протягом робочого дня і між робочими змінами. Щоденні перерви у роботі. Щотижневий відпочинок.

Особливості встановлення вихідних днів на безперервно діючих підприємствах і в організаціях, що займаються обслуговуванням населення. Заборона роботи у вихідні дні. Святкові та неробочі дні. Щотижневий відпочинок. Щорічні відпустки.

Право на щорічну і додаткову відпустки. Поняття, види, тривалість і порядок надання відпусток.

Поняття і види відпусток. Щорічні відпустки. Види щорічних відпусток. Щорічна основна трудова відпустка. Додаткові відпуски, їх види і підстави надання, їх тривалість. Подовжені відпустки. Заохочувальні відпустки. Соціальні відпустки. Відпуски без збереження заробітної плати. Відпустки для виконання державних і громадських обов'язків.

Порядок надання відпусток. Графіки відпусток. Допустимі випадки перенесення відпусток. Обчислення стажу роботи, що дає право на відпустку. Недопустимість заміни відпустки грошовою компенсацією.

Тема № 11. Правове регулювання оплати праці

Поняття заробітної плати, її зміст та види. Правові методи правового регулювання заробітної плати: Державне регулювання заробітної плати. Договірне регулювання заробітної плати.

Нормування праці: норми виробітку, норми часу, норми обслуговування.

Порядок запровадження, заміни і перегляду норм праці. Структура заробітної плати: основна заробітна плата, додаткова заробітна плата, інші заохочувальні і компенсаційні виплати.

Поняття і форми оплати праці. Відрядна і почасова форми оплати праці і порядок їх застосування.

Системи оплати праці. Відрядна система заробітної плати. Погодинна система оплати праці. Тарифна система оплати праці та її юридичне значення. Тарифна сітка. Схема посадових окладів. Бригадна форма організації та стимулювання праці.

Оплата праці при відхиленні від умов роботи, передбачених тарифами.

Особливості оплати праці при виконанні надурочних і нічних робіт, робіт у вихідні та святкові дні.

Нормування праці та його види. Норми виробітку. Норми часу. Норми обслуговування. Норми чисельності. Нормоване завдання.

Системи преміювання та їх вплив на продуктивність та оплату праці.

Оплата праці та індексація прожиткового мінімуму в Україні.

Порядок виплати заробітної плати. Обчислення середнього заробітку. Строки, місце і час виплати заробітної плати. Порядок обчислення заробітку тим, кому надається відпустка.

Обмеження відрахувань із заробітної плати. Відрахування, що можуть проводитися за наказом чи розпорядженням власника. Поняття гарантійних виплат і їх види. Гарантійні доплати та їх види. Поняття компенсаційних виплат та їх види. Індикація заробітної плати.

Порядок і види підрахування середнього заробітку при гарантійних виплатах. Гарантії збереження заробітної плати. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати.

Тема № 12. Дисципліна праці. Дисциплінарна відповідальність.

Поняття і значення дисципліни праці. Правові засоби забезпечення трудової дисципліни.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Види правил внутрішнього трудового розпорядку та їх юридичне значення (типові, галузеві, локальні). Обов'язки власника або уповноваженого ним органу. Обов'язки працівників. Метод забезпечення порядку на підприємствах, установах, організаціях.

Соціально-правове значення заохочень за успіхи у роботі. Поняття, підстави, заходи і порядок застосування заохочень.

Поняття дисциплінарної відповідальності працівників. Види дисциплінарної відповідальності.

Поняття дисциплінарного проступку. Види дисциплінарних стягнень, порядок їх застосування, оскарження і зняття.

Заходи громадського впливу, що застосовуються у разі порушення трудової дисципліни.

Повноваження трудових колективів, профспілкових комітетів у забезпеченні трудової дисципліни.

Тема № 13. Матеріальна відповідальність сторін трудових правовідносин

Поняття матеріальної відповідальності. Матеріальна відповідальність за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації і її відмінність від цивільно-правової відповідальності.

Підстави і умови матеріальної відповідальності працівників за шкоду, заподіяну підприємству, установі, організації. Види матеріальної відповідальності працівників.

Повна матеріальна відповідальність працівників і випадки її застосування. Межі матеріальної відповідальності. Визначення розміру шкоди і порядок її відшкодування. Обставини, які підлягають врахуванню при визначенні розміру відшкодування.

Порядок покриття шкоди, заподіяної працівником.

Матеріальна відповідальність роботодавця за шкоду, заподіяну працівникові. Підстави та умови відповідальності та її розміри.

Матеріальна відповідальність за моральну шкоду завдану працівнику її умови та підстави.

Тема № 14. Правове регулювання охорони праці

Поняття охорони праці та її правове регулювання. Принципи правової охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці.

Закон України "Про охорону праці". Міжгалузеві і галузеві нормативні акти про охорону праці.

Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці. Номенклатура заходів при охороні праці. Стандарти по охороні праці. Планування і фінансування заходів по охороні праці.

Інструктаж і навчання працівників правилам по техніці безпеки і виробничій санітарії.

Спеціальне розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на підприємствах, установах, організаціях. Права охорони

праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах. Правила особливої охорони праці жінок, молоді та осіб із пониженою працездатністю. Роботи, на яких забороняється праця неповнолітніх. Медичні огляди. Норми виробітку і оплата праці неповнолітніх. Застосування праці осіб з пониженою працездатністю

Роль професійних спілок у контролі за додержанням законодавства про працю. Повноваження трудових колективів і профспілкових комітетів підприємств, установ, організацій по контролю за додержанням законодавства про працю. Відповідальність службових осіб за порушення законодавства про працю і правил по охороні праці.

Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

Тема № 15. Трудові спори і порядок їх вирішення

Причини виникнення трудових спорів і шляхи їх усунення. Поняття трудових спорів і їх класифікація. Види трудових спорів. Позасудовий і судовий порядок вирішення трудового спору. Міжнародні інстанції по вирішенню трудових спорів.

Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів.

Органи по розгляду індивідуальних трудових спорів і основні принципи їх організації. Компетенція комісій по трудових спорах.

Порядок і строки розгляду індивідуальних трудових спорів у КТС.

Виконання рішень комісій по трудових спорах на підприємствах, установах, організаціях. Обмеження повороту виконання рішення по трудових спорах.

Розгляд індивідуальних трудових спорів у судовому порядку. Розгляд трудових спорів про поновлення на роботі.

Строки звернення до суду за вирішенням трудових спорів про поновлення на роботі. Порядок поновлення на роботі та стягнення заробітної плати за час вимушеного прогулу.

Спори про розірвання трудового договору. Спори про недійсність трудового договору.

Порядок розгляду судами скарг на неправомірні дії органів державного управління і службових осіб, що порушують трудові права громадян.

Строки звернення і строки вирішення трудових спорів. Позовна давність у трудовому праві.

Порядок розгляду колективних трудових спорів (конфліктів). Право на страйк і його організація. Правові наслідки законного і незаконного страйку.

Тема № 16. Нагляд та контроль за додержанням законодавства про працю

Нагляд і контроль за охороною праці і відповідальність за їх порушення. Поняття нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю як гарантія охорони трудових прав працюючих.

Державні органи, що здійснюють нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю їх правовий статус і повноваження.